

EL MONTSENY QUE JO HE CONEGUT

JOAN PLA I REVERTER

HE COMES
ET MORIEMUR OMNIBUS

Avui has canviat la fesomia, no sento pas aquell regust d'abans, quan pujava les serralades i aspirava les teves sentors de muntanya verge; no existien aquestes varietats de carreteres ni profanacions en els teus cims. Hi havia una quietud encoratjadora de dolcesa que feia estimar aquesta muntanya i els seus habitants.

Com per exemple l'ascensió al Turó de l'Home, on hi havia conegut el meu bon amic i admirat en Josep Gil i la seva muller, primers observadors d'aquella caseta de fusta, fermada amb els seus vents per aguantar les tempestes i ventades. Es necessitava esperit de sacrifici i d'amor muntanyec per a suportar les inclemències meteorològiques i altres inconvenients que arrossegava la vida allà dalt del cim.

Es va haver d'arranjar el camí que va de la Font de Briançó fins a l'observatori del Turó de l'Home. Ell mateix el conservava perquè els excursionistes que anàvem al cim, tinguéssim les dreces. Amb ells hi trobàvem la cordialitat i l'hospitalitat que moltes vegades és necessària per a poder orientar-te de nou. Excel·lent esquiador, durant l'hivern amb les seves intenses nevades, li era necessari desplaçar-se fins a la vall per a provisions. Allí, teníem sempre l'acolliment per aixoplugar-nos, si alguna tempesta ens aplegava a mig camí.

Del Turó de l'Home va desplaçar-se a Ordino (Andorra) on regentava un hotel i al mateix temps donava lliçons d'esquí, i conservava així el regust d'alta muntanya.

Pujàvem molt sovint aquest Montseny meravellós, i ens eren indiferents les èpoques estacionals, dies en què el sol cremava i ens colrava la pell i altres amb un fred intens, que calia refugiar-se a vegades, en una pagesia dels cims,

on a voltes, hi sojornàvem bona part del dia. Recordo molt bé que quan anàvem per la Font de Bon Profit, era parada imprescindible visitar aquella bona gent de can Pinyoca. Aquella estada era inacabable. L'avi ens explicava les seves anècdotes muntanyenques: sortia de bon matí a la pastura de les vaques en ramada per aquells turons: Coll de vent, Montllubà, Turó Gros i les abeurava a la font Fosca en el cim dels avets; era alegroi quan sentíem els esquellers del ramat, i moltes vegades, quan la boira baixa s'aplanava i era difícil l'orientació, ens guiàvem per les esquelles ramaderes. Avui, l'èxode dels cims és un fet. Segons dades del Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, al Montseny hi pujaven ramades d'ovelles de quinze o setze mil a l'estiu, per pasturar en els herbeis tan nutritius. Les tanques les tenien en els corrals d'en Dalmau i ple de barraques on s'aixoplugaven de les tempestes que feien estremir amb el seu espetec de llamps i de trons amb el seu retronny aparatós i esfereïdor. Volades de corbs a l'espai, a la recerca d'alguna carronya d'ovella morta. Avui, no hi ha corbs, no hi ha ramades. Han hagut d'emigrar a altres llocs i recriar a les establies. Les masies d'aquests cims com a Can Pinyoca, Can Penyacans, Can Carbonell i altres i altres, han hagut de baixar cap a la plana, carena avall: és l'èxode inexorable de la pagesia muntanyenca, és la buidor de l'hospitalitat d'aquells cims, on ens havien acollit tantes vegades a la vora del foc, on hi sojornàvem amb agradable tertúlia al costat de l'avi Pinyoca que ens comentava el passat de la seva joventut i les seves inquietuds. No es treia mai la pipa de la seva boca, ferreny, d'una mirada viva, magnètica, era un pur pastor de ramada d'alta muntanya. Coneixia el temps per endavant i poques vegades es deixava sorprendre per la tempesta i quan aquesta esclatava tenia el bestiar aixoplugat. S'ocupava de les ovelles amb la tendresa de cosa pròpia, perquè sabia que era el sosteniment de la seva família.

Un altre amb qui nosaltres havíem intimat força era en Fèlix Casals, avui encara ple de vida, Guarda Forestal de l'Excel·lentíssima Diputació. Tenia la responsabilitat de tenir sempre ben netes les fonts de la vall de Santa Fe. Feia goig aleshores quan els centres excursionistes col·laboraven perquè no es fes cap perjudici a la natura, es respectaven les fagedes i els avetars dels cims, el grèvol... sabíem que hi havia un bon guarda forestal, sabíem que teníem acolliment a casa seva, on hi podíem dinar i prendre cafè a un preu baratíssim, sabíem que la seva esposa, Rosa, era una cuinera excel·lent i sentíem l'apreci d'aquell acolliment. Allò era un tros de casa nostra. Jo, personalment, havia pujat al cim del Turó de l'Home amb la seva companyia, calçat —ell— amb esclops i amunt per aquells cimals. Per caminar era un home incansable. Havia pres part alguns anys en la travessa que organitzava el Centre Excursionista

La Vall de Santa Fe amb el llac artificial.

de Catalunya, de Seva a Gualba de Dalt, amb els controls de Coll Formic i Turó de l'Home i Les Agudes. Havia guanyat moltes vegades el guardó, en pugna sovint, amb el gran excursionista Josep Costa.

Recordo molt bé un hivern molt cru. Dos excursionistes moriren en el Torrent de Sant Segimon, aplegats per una intensa nevada. Els equips de socors de diferents centres col·laboraren a la seva recerca. En Fèlix Casals hi va tenir un treball intens. Més tard el vaig trobar a la Font de Briançó. L'observatori havia estat evaquat, per la intensa nevada i acompanyava els observadors del Turó de l'Home, a fer-se càrrec una altra vegada de la seva feina. Més tard, hem rememorat totes aquestes sortides que havíem fet junts. Era un puntal per a la muntanya del Montseny de la qual se sabia totes les seves dreceres. Incansable en el caminar i en el treball, conreava també els horts de prop de casa seva, on hi recollia la minestra sobrant per a tots els seus.

La vall de Santa Fe té un magnífic hotel construït pel distingit i respectable senyor Ramon Montaner, comte de la Vall de Canet i senyor del Castell de Santa Florentina de Canet de Mar. Fou construït pel famós arquitecte de Barcelona el senyor Pere Domènech i Pou qui va lliurar l'edifici completament acabat l'any 1914.

Té una arquitectura de castell gòtic, fet de pedra que li dona una distinció fora del corrent. Fou regentat per la senyoreta Amèlia i el seu germà el senyor Jaume Riera, i avui pels seus nebots i la senyora vídua Maria.

Aquest hotel té una capella on s'hi celebra la missa cada diumenge i festes de guardar. La llinda de la pedra del portal d'aquesta capella ostenta i té una data, 1201, que jo personalment la crec falsejada. El Montseny en aquells moments no tenia l'habitatge d'ara. Primerament, el temps hivernal feia bastant difícil sojornar-hi, i calia la minestra per a la supervivència. Avui és més fàcil, i hi ha unes comunicacions que en aquella data encara no podien existir.

De Santa Fe, anàvem a la vall de Sant Marçal, passant pel Pla de l'Espinal, on agafàvem el camí drecera que tenia un paisatge meravellós, fins a Rocacambra, vorejant sempre aquells sotals ombrívols i plens d'encís. Aleshores encara no existia la carretera que enllaça Santa Fe, Sant Marçal passant pel Sot del Mal pas, avui dia amb un pont excel·lent.

L'ermita de Sant Marçal era l'antic monestir del P.P. Benets on hi vivia l'avi Nasi. El vell Nasi era molt conegut per la seva bonhomia. Allí hi trobàvem també l'acolliment i el sojorn i la bona hospitalitat. A voltes, a la vetllada de Nadal hi anàvem molts excursionistes per celebrar-hi la Missa del Gall. Tothom sabia que a Sant Marçal hi podia tenir sopar hi hospedatge, i escoltar les facècies del vell Nasi, sobretot quan explicava que un llamp centella, li havia mort dintre la quadra, una vaca sí i l'altra no, amb el seu zig-zag.

El paisatge de Sant Marçal és meravellós. Les Agudes i els Castelletes amb els seus espadats perillosos pel seu rocam. Aquí, moltes vegades, havíem hagut de donar socors a algun excursionista que s'havia extraviat per aquells cims, atrapats per la boira. Encara avui, hi ha alguna víctima d'accident.

Sant Marçal, naixement del riu Tordera i de fonts que rajaven en aquell temps.

Vianant que fas camí
asseu i reposa una estona
que aquí has de gaudir
de l'aigua de la Font Bona.

Lloc magnífic per al repòs i la quietud, i començament del camí del Turó de Matagalls, on hi havíem quedat meravellats pel seu paisatge feréstec, però joliu i ple de llum a la vegada. Aquí, cada any s'hi celebra un aplec que és molt concorregut.

Parlar de la muntanya del Montseny ompliria moltes pàgines per enaltir i exaltar aquestes meravelles que abriga i, per molts encara desconegudes. Té també les seves llegendes i les seves històries-llegendes, com la de la cova de la penitenta. Diuen que durant la Nit de Sant Joan, una noia jove i bonica anava buscant l'ànima del seu amant, mort anant de cacera. Va jurar que viuria sempre en aquell lloc on tan feliços havien estat. Víctor Balaguer, famós historiador, cita aquesta llegenda, en el seu llibre *El pie de la encina*

Josep Gil, primer observador del Turó de l'Home, l'avi Pinyoca vell pastor, Fèlix Casals, Guarda Forestal, la senyoreta Amèlia i el seu germà en Jaume Riera i l'avi Nasi de l'ermita de Sant Marçal, eren en aquella època anterior a la Guerra Civil, els qui coneixien millor aquest Montseny admirat. Avui és diferent, i aquests homes sentirien com jo sento l'enyorament del Montseny que hem conegut.